Justitieutskottets betänkande

1982/83: 18

om översyn av lagen om TV-övervakning

Motion

I motion 1982/83:315 av Bengt Kindbom m. fl. (c) hemställs att riksdagen beslutar begära hos regeringen att en utredning tillsätts för översyn av lagen om TV-övervakning.

Motionärerna anför att den moderna tekniken, inte minst inom dataområdet, öppnar skrämmande perspektiv genom möjligheterna till övervakning och kontroll. De framhåller att den personliga integriteten och den enskilda människans frihet att inom vida ramar själv bestämma över sitt privatliv lätt kan hotas och att välfärdsstaten kan förvandlas till en överhets- och övervakningsstat. Teknikens snabba förändringar ställer lagstiftaren inför svåra bedömningar enligt motionärerna; lagar som reglerar användningen av viss teknik måste sålunda ständigt hållas aktuella i förhållande till den tekniska utvecklingen. Motionärerna, som anför att användningen av TV-övervakning har expanderat mycket kraftigt, anser därför att en utredning bör tillsättas för att göra en översyn av lagen om TV-övervakning. Utredningen bör utvärdera de gällande bestämmelserna och pröva anpassningen av dem till ny teknik. Likaså bör frågan om samverkan mellan länsstyrelse, datainspektionen och andra myndigheter övervägas för att hela integritetsskyddsområdet skall täckas. Beroende på det intrång som kan befaras i den enskildes integritet och den tekniska lösning som väljs kan det enligt motionärerna vara motiverat att välja olika nivåer i tillståndsgivningen.

Gällande ordning m. m.

Inledning

Justitieutskottet behandlade i november 1982 en motion om lagstiftningen rörande TV-övervakning med i huvudsak samma innehåll som den motion som behandlas i förevarande ärende. I utskottets betänkande med anledning av den tidigare motionen lämnades en utförlig redogörelse för lagregleringen på området (JuU 1982/83:4). Utskottet hänvisar till redogörelsen i det betänkandet. Framställningen i det följande görs därför mer översiktlig.

Lagen om TV-övervakning m. m.

Frågor om personövervakning med TV-kamera regleras i lagen (1977:20) om TV-övervakning. Den tillkom för att förstärka den enskildes skydd mot

integritetskränkningar i samband med övervakning och bevakning som sker med TV-apparatur (prop. 1975/76:194, JuU 1976/77:14). Enligt lagen skall TV-kamera brukas med tillbörlig hänsyn till enskilds personliga integritet. Den som använder TV-kamera skall fortlöpande och på ett verksamt sätt upplysa om kameran och dess brukande. Överträdelser av skyldigheten att lämna upplysningar straffas med böter. Dold TV-övervakning är således straffsanktionerad.

För att få ha en övervakningskamera anbringad så att den kan riktas mot plats som är upplåten för eller annars nyttjas av allmänheten krävs tillstånd. Fråga om tillstånd prövas av länsstyrelsen. Tillstånd får meddelas endast om kameran behövs för det ändamål den skall användas till och det saknas anledning att anta att otillbörligt intrång i enskilds personliga integritet skall uppkomma. Tillstånd skall förenas med föreskrifter om hur övervakningen får anordnas och hur upplysning om övervakningen skall lämnas. Länsstyrelsen skall också meddela vissa föreskrifter som kan anses erforderliga av hänsyn till enskilds personliga integritet. Innan tillstånd meddelas skall yttrande inhämtas från den kommun inom vilken kameran skall brukas samt i vissa fall även från berörda personer m. m. Länsstyrelsen har en fortlöpande tillsyn och kan ingripa med ändrade föreskrifter eller återkallelse av tillstånd om otillbörligt intrång i enskilds personliga integritet skulle uppkomma. Den som har en tillståndspliktig TV-kamera utan tillstånd eller som bryter mot länsstyrelsens föreskrifter straffas med böter.

Talan mot länsstyrelsens beslut får föras hos regeringen genom besvär. Justitiekanslern har, i likhet med vad som gäller i andra integritetssammanhang där de enskilda saknar besvärsrätt, rätt att föra talan mot beslut av länsstyrelsen.

Vissa föreskrifter om tillståndsförfarandet ges i förordningen (1977:21) om TV-övervakning.

Tvångsmedelskommittén, som har till uppgift att se över tvångsmedelsregleringen vid förundersökning i brottmål, avlämnade hösten 1981 delbetänkandet (Ds Ju 1981:22) Hemlig avlyssning m. m. I det föreslog kommittén en ändring i lagen om TV-övervakning. Ändringen innebär att man från lagens tillämpningsområde skulle undanta övervakningskameror som polisen använder för utredning om brott för vilket endast är föreskrivet fängelse.

Kommitténs förslag är beroende på regeringens prövning.

Tidigare riksdagsbehandling

Såsom inledningsvis nämnts behandlade justitieutskottet i november förra året en motion vari begärdes en översyn av lagen om TV-övervakning. Motionens yrkande var detsamma som i den nu aktuella motionen. Motiveringen var också huvudsakligen av samma innebörd som i årets motion.

Motionen remissbehandlades av utskottet.

I sitt av riksdagen godkända betänkande (JuU 1982/83:4) avstyrkte utskottet bifall till yrkandet om en översyn av lagen om TV-övervakning. Utskottet anförde därvid att utskottet hyste förståelse för den oro som motionärerna gav till känna inför den tekniska utvecklingens möjligheter till övervakning och kontroll. Utskottet framhöll emellertid samtidigt att lagen om TV-övervakning har till syfte just att förstärka den enskildes skydd mot integritetskränkningar. Vid remissbehandlingen hade inte gjorts gällande att det förelåg några brister i lagen. Inga önskemål om förändringar hade framförts. Utskottet ansåg inte att de rådande förhållandena gav anledning till några åtgärder från riksdagens sida. Enligt utskottet var det dock angeläget att utvecklingen på området följdes med stor uppmärksamhet, inte minst i förebyggande syfte, och att initiativ till översyn togs när det påkallades av utvecklingen.

I detta sammanhang bör även nämnas att utskottet hösten 1981 behandlade en motion med begäran om översyn av lagen om TV-övervakning, dock av en något annan innebörd än som nu är i fråga. Till stöd för begäran framhölls i den motionen att informationen till allmänheten om polisens TV-övervakning inte blivit sådan som förutsatts vid lagens tillkomst och att ordningen med 24 olika tillståndsmyndigheter (länsstyrelserna) ledde till oklarheter i praxis. Utskottet, som hade remissbehandlat även den motionen, avstyrkte bifall till den (JuU 1981/82:9). Riksdagen följde utskottet.

Utskottet

I detta betänkande behandlar utskottet en motion vari begärs en översyn av lagen (1977:20) om TV-övervakning.

Till stöd för motionsönskemålet anförs att användningen av TV-övervakning har ökat mycket kraftigt samtidigt som den tekniska utvecklingen avancerar snabbt och öppnar nya möjligheter till sådan kontroll att den personliga integriteten lätt kan hotas. De gällande bestämmelserna om TV-övervakning bör därför enligt motionärerna utvärderas och frågan om reglernas anpassning till ny teknik prövas.

Lagen om TV-övervakning syftar till att stärka den enskildes skydd mot integritetskränkningar i samband med övervakning och bevakning som sker med TV-apparatur. Ett principiellt straffsanktionerat förbud mot dold TV-övervakning har införts genom lagen. Den som använder en övervakningskamera är sålunda skyldig att fortlöpande och på ett verksamt sätt upplysa om kameran och dess brukande. Enligt lagen skall övervakningskamera brukas med tillbörlig hänsyn till enskilds personliga integritet. Det krävs tillstånd att ha en övervakningskamera så anbringad att den kan riktas mot platser som är upplåtna för eller annars nyttjas av allmänheten, t. ex. gator, torg och järnvägsstationer. Tillståndsplikten är straffsanktionerad. Tillståndsfrågor prövas av länsstyrelsen, som också har att utöva en

fortlöpande tillsyn. Länsstyrelsen skall i samband med att tillstånd ges meddela föreskrifter om bl. a. hur övervakningen får anordnas och hur upplysningar om övervakningen skall lämnas. Om något otillbörligt intrång i enskilds personliga integritet skulle uppkomma efter tillståndsbeslutet får länsstyrelsen återkalla tillståndet eller ändra föreskrifterna. Länsstyrelsens beslut kan överklagas hos regeringen genom besvär. Justitiekanslern har rätt till besvärstalan för att tillvarata allmänna intressen.

Utskottet behandlade i november förra året ett motionsyrkande av samma innebörd som yrkandet i den nu förevarande motionen.

Efter remissbehandling av motionen avstyrkte utskottet i sitt betänkande (JuU 1982/83:4) bifall till yrkandet om en översyn av lagen om TV-övervakning. Riksdagen följde utskottet.

I betänkandet underströk utskottet att tidigare av utskottet gjorda uttalanden i samband med motioner om telefonavlyssning (JuU 1981/82:35 s. 6 och 1981/82:54 s. 4) hade full giltighet även beträffande frågor om bevakning och övervakning med TV-kameror; vad utskottet därvid åsyftade var bl. a. att det är ett viktigt intresse från demokratisk synpunkt att diskussionen om enskildas integritet i förhållande till myndigheterna alltid hålls levande, inte minst mot bakgrund av den utveckling som har lett till att det nu finns teknik som innebär betydligt större risker för integritetskränkningar än tidigare. Utskottet, som förklarade sig hysa förståelse för motionärernas oro inför den tekniska utvecklingens möjligheter till övervakning och kontroll, framhöll emellertid samtidigt att lagen om TV-övervakning har till syfte just att förstärka den enskildes skydd mot integritetskränkningar. Några brister i den gällande lagstiftningen hade inte yppats under remissbehandlingen och inte heller hade några önskemål framförts om förändringar. Sammanfattningsvis fann utskottet inte att de då rådande förhållandena gav anledning till några åtgärder från riksdagens sida. Utskottet uttalade dock att det är angeläget att utvecklingen på området följs med stor uppmärksamhet, inte minst i förebyggande syfte, och att initiativ till översyn tas när det påkallas av utvecklingen.

När frågan om en översyn av lagen om TV-övervakning nu återkommer endast en kort tid efter den senaste riksdagsbehandlingen av ämnet finner utskottet inte skäl till någon annan bedömning än den som kommit till uttryck i utskottets betänkande JuU 1982/83:4.

Utskottet vidhåller alltså den bedömning utskottet gjorde förra året och avstyrker bifall till motionen.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motion 1982/83:315.

Stockholm den 15 februari 1983

På justitieutskottets vägnar
BERTIL LIDGARD

Närvarande: Bertil Lidgard (m), Lisa Mattson (s), Eric Jönsson (s), Karin Söder (c), Arne Nygren (s), Björn Körlof (m), Hans Pettersson i Helsingborg (s), Helge Klöver (s), Arne Svensson (m), Gunilla André (c), Karl-Gustaf Mathsson (s), Ulla-Britt Åbark (s), Sven Munke (m), Hans Petersson i Röstånga (fp) och Hans Göran Franck (s).

Reservation

Karin Söder (c) och Gunilla André (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 4 som börjar med "När frågan" och slutar med "till motionen" bort ha följande lydelse:

När frågan om en översyn av lagen om TV-övervakning åter är föremål för utskottets behandling finns det enligt utskottets mening skäl som talar för att man nu bör inta en annan hållning till motionsönskemålet än vid föregående tillfälle. Den snabba tekniska utvecklingen öppnar fortlöpande nya möjligheter till kontroll och övervakning på ett sätt som statsmakterna inte på ett tillfredsställande sätt längre kan överblicka. Det är ofrånkomligt att den enskildes personliga integritet kan komma att hotas genom utvecklingen av alltmer avancerade tekniska hjälpmedel för bl. a. lagring och behandling av information. Utskottet anser därför i likhet med motionärerna att tiden är mogen för en översyn av lagen om TV-övervakning. Såsom anförs i motionen bör utredningsarbetet ske i syfte att utvärdera lagen och tillämpningen av den samt även pröva anpassningen av lagens regelsystem till ny teknik. Utskottet vill härvidlag understryka vikten av framförhållning i detta arbete. Vidare bör frågan om samverkan mellan länsstyrelse, datainspektionen och andra myndigheter övervägas för att hela integritetsskyddsområdet skall täckas. Det bör ankomma på regeringen att besluta om de närmare formerna för utredningsarbetet.

Vad utskottet anfört med anledning av motionen bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

att riksdagen med anledning av motion 1982/83:315 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om en översyn av lagen om TV-övervakning.